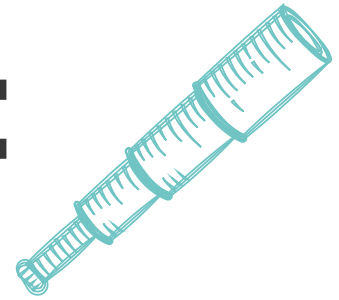

Zelf aan de slag met anders rapporteren

Formatief evalueren: geen punt!

Formatief evalueren met leerlingen is een trending topic. In plaats van cijfers krijgen de leerlingen concrete feedback om het leren te verbeteren. Waarom zijn docenten hier enthousiast over? En hoe zet je dit in de les in?

DOOR EDITH VAN GAMEREN

Steeds meer leraren en scholen geven concreet vorm aan formatieve evaluatie binnen hun eigen school- en lespraktijk. Formatieve evaluatie is een vorm waarbij de toetsing veel meer benut wordt als een onderdeel van het leerproces: leerlingen mogen fouten maken en krijgen feedback om hun leren te verbeteren. Ze krijgen inzicht in hun doelen en de weg daarheen. Formatief evalueren stelt docenten in staat om de ontwikkeling van leerlingen beter te volgen en meer maatwerk te bieden.

Mayke Coppus, docent creatieve vakken aan het Blariacum College, is betrokken bij het leernetwerk Formatief evalueren van de VO-raad. Haar droom is cijferloos waarderen. 'We willen

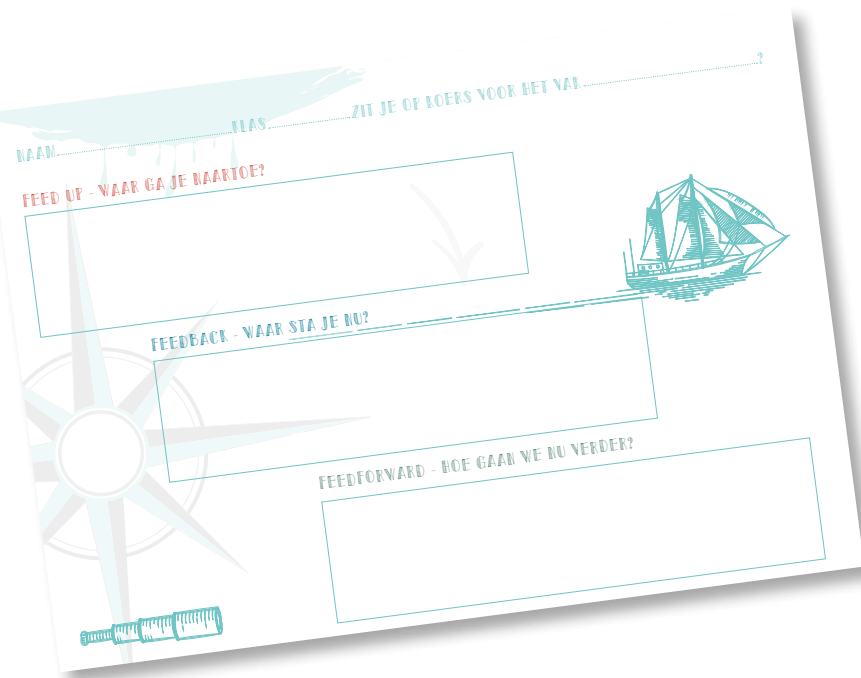
leerlingen optimaal bedienen en eigenaar maken van hun eigen leerproces. Samen met mijn collega Charlotte de Vries heb ik daarom rapportages ontwikkeld zonder cijfers. Vorig jaar zijn we gestart in twee tweedejaars klassen, met een pioniersgroep van docenten. Leerlingen en ouders denken mee in wat wij een kompasgroep noemen,' zegt Coppus.

Zonder cijfers, kan dat wel? 'Natuurlijk vroegen wij ons dat ook af, maar we wilden niet gedeeltelijk cijferloos gaan werken, we waren bang dat het dan toch niet het gewenste effect zou hebben. We hebben het vanaf dag één zo gedaan dat de leerlingen uit deze twee klassen voor elk vak een rapportage ontvangen over hun kennis, vaardigheden, werkhouding en ontwikkeling. Centraal staan de vragen: Waar ga je naartoe? Waar sta je nu? En hoe gaan we nu verder? Deze inzichten geven veel ingangen voor het gesprek met de leerling, met collega's, met ouders. Je kunt veel meer de diepte in.'

'Je bent er nog niet'

De docenten vullen de voorkant van het rapport van de leerlingen in. Op de achterkant staat een kompas dat de leerlingen zelf invullen. Ze kunnen op vier niveaus zitten 'je bent er nog niet', 'je bent op weg', 'het gaat goed' of 'je beheerst dit super!'. 'Met name het woordje 'nog' in het eerste niveau blijkt het goed te doen: het legt de focus op de ruimte voor verbetering. Dat geeft een andere mindset. Soms verschillen de docent en de leerling van mening over hoe het gaat met bepaalde vaardigheden of ontwikkeling. Ook dat geeft weer een ingang voor een gesprek. Het zegt allemaal veel meer dan een rapportcijfer, dat ook nog eens een gemiddelde is. We hebben het veel over de docent als coach: met zo veel informatie over de leerling werkt dat optimaal,' zegt Coppus.

De twee pilotklassen waarmee Coppus en haar collega zijn begonnen reageerden heel verschillend. De ene leerling was vanaf het begin enthousiast, de andere was behoorlijk kritisch. Coppus: 'Ze waren zó gewend aan het cijfersysteem. De kritische klas zit nu goed op koers, de andere is nog steeds heel enthousiast. De rapporten zijn goed geland bij de leerlingen. Nu is het een kwestie van de kinderziektes uit het ontwerp halen.'

NAAM KLAS ZIT JE OP KOERS?

Je bent er nog niet
Je bent op weg
Het gaat goed
Je beheerst dit super

Je bent er nog niet
Je bent op weg
Het gaat goed
Je beheerst dit super

KEMIS

VERHOUDING

VERHOUDING:
Huiswerkattitude
Houden aan regels
Actief
Planning maken
Lezen
Gemotiveerd
Tempo
Taskgerichtheid

PERSONEELIJKE ONSWERING:
Inlevingsvermogen
Verantwoordelijkheidsgevoel
Respect
• materiaal
• docent
• elkaar

VAARDIGHEDEN

Creativiteit
Ambitie
Zelfstandigheid
Vernieuwend
Opkomen voor jezelf
Doorzettingsvermogen
Keuzes maken
Mening vormen

VAARDIGHEDEN

SOCIALE VAARDIGHEDEN
Bewust van de ander
Communiceren
Probleemoplossend
Samenwerken
G schema
Reflecteren

FEEDBACK DOCENT

Feed up

Feedback

Feedforward

FEEDBACK LEERLING / OUDER

Het cijferloos rapport dat docent Mayke Coppus samen met collega Charlotte de Vries heeft ontwikkeld.

Extra verdieping

Nick Timmerman is docent Mens & Maatschappij aan Het Hooghuis. Deze school neemt deel aan het leerlab Formatief Toetsen van Leerling 2020. 'Voor mij is het een verrijking om met formatief evalueren bezig te zijn. Ik vind het boeiend om inzichten uit mijn eerstegraads opleiding en uit boeken als *De Toetsrevolutie* toe te kunnen passen op school. Ik hoop te bereiken dat leerlingen meer inzicht krijgen in wat ze wel en niet beheersen en dat ze meer gemotiveerd worden om te werken aan wat ze nog nodig hebben. Die motivatie kan voortkomen uit minder huiswerk. Of voor de leerlingen die vooroplopen, uit extra verdieping.' Timmerman legt uit dat hij toetsen maakt via WinToets. 'Daarbij koppel ik met metadata elke vraag aan een cognitief niveau en een leerdoel uit de methode. Zo heb ik al mijn toetsvragen gecategoriseerd. Met die vragen maak ik na ongeveer tweederde van een periode een diagnostische toets. Voorheen was dat een SO, maar nu is dat een formatieve toets waar de leerlingen geen cijfer voor krijgen. Doordat alle vragen ingedeeld zijn, geeft die toets inzicht hoe een leerling daarna verder moet gaan. Ik heb de klas verdeeld in vier groepen, die elk op basis van de toetsresultaten gericht aan de slag gaan met het vervolg. Daarvoor heb ik de vragen in het werkboek - waar we voor de formatieve toets niet veel vragen uit maken - ook gecategoriseerd naar cognitief niveau en leerdoel. Ik heb daardoor op het juiste moment een grote bak met relevante oefeningen voor de verschillende groepen. Het is nog geen volledig individueel onderwijs op maat, maar het is een stuk gedifferentieerder dan 'alles voor alle leerlingen hetzelfde op hetzelfde moment.'

Leerlingen beoordelen elkaar

Timmermans collega, Agnes Poos, is docent Engels aan het Hooghuis. Zij laat haar leerlingen elke les elkaars werk beoordelen. Ze laat hen bijvoorbeeld een briefopdracht maken en dan bekijken ze die op basis van de criteria die ze zelf vooraf hebben besproken. Poos: 'Zo kijken ze kritisch naar elkaars werk en uiteindelijk leren ze ook hun eigen werk veel beter beoordelen. Ze vinden het leuk te zien wat een ander heeft gedaan, proberen elkaar serieus advies te geven. Van leeftijdsgenoten pikken ze dat beter op. Leerlingen raken zo meer betrokken bij hun eigen leerproces. Vroeger stond ik voor mijn gevoel keihard te werken en zat de klas er onderuitgezakt bij. Nu is de dynamiek heel anders.'

► Edith van Gameren is zelfstandig journalist.

